L-ISKRITTURA U L-PELLEGRINAĠĠ FL-ART IMQADDSA

Il-pellegrinaġġ lejn il-Postijiet Qaddisa minn dejjem kien esperjenza mimlija tifsir għal bosta nies sa mill-imgħoddi. L-istorja tas-salvazzjoni seħħet f'kuntest ta' ġeografija ta' salvazzjoni. Hekk kif iż-żmien nistgħu nimmarkawh b'mument speċjali ta' grazzja («kairos»), hekk ukoll l-ispazju fiżiku jista' jkellimna dwar il-ħidma ta' salvazzjoni li jwettaq Alla. Filwaqt li lkoll nixtiequ nfittxu l-«ipsissima verba» (il-kliem eżatt) li lissen Ġesù, hekk ukoll nixtiequ niskopru l-«ipsissima loca» (il-postijiet eżatti) li minnhom għadda u li fihom ippriedka. Din

l-intwizzjoni hi preżenti fir-reliġjonijiet kollha li, mhux biss għandhom żminijiet speċjali, imma wkoll postijiet qaddisa speċjali, li fihom il-laqgħa ma' Alla wieħed jesperimentaha b'mod aktar intens minn kif soltu jagħmel.

Fl-ewwel sekli tal-Kristjanità, bosta pellegrini kienu ħerqanin li jimxu "fuq il-passi ta' Kristu, tal-Profeti u ta' l-Appostli" (Oriġene – III seklu AD).

Kienu biss ftit minnhom dawk li ħallew rakkont miktub tal-vjaġġi tagħhom għall-benefiċċju ta' dawk li ma setgħux jagħmlu dan il-vjaġġ bħalhom. Xi wħud minn dawn ir-rakkonti saru magħrufin ħafna, filwaqt li oħrajn intesew għal sekli sħaħ fl-arkivji u l-bibljoteki. Fost l-aktar rakkonti famużi ta' pellegrini tal-qedem insibu dawn:

L-Itinerarju tal-Pellegrin Anonimu ta' Bordeaux («Itinerarium Burdigalense») – 333 AD.

L-Itinerarju tal-Pellegrina Egeria, flimkien mad-deskrizzjoni famuża tal-Liturġija ta' Ġerusalemm («Itinerarium Egeriae») – ca. 400 AD.

L-Itinerarju ta' Paula, miktub minn San Ġilormu («Epitaphium Paulae») – 404 AD.

L-Itinerarju ta' l-arċidjaknu Theodosius («De Situ Terrae Sanctae») – ca. 530 AD.

L-Itinerarju tal-Pellegrin ta' Piacenza («Itinerarium Antonini Placentini») – ca. 570 AD.

Sofronju, Patrijarka ta' Ġerusalemm: żewġ Poeżiji fuq il-Belt Qaddisa («Anacreontica XIX u XX) – ca. 600 AD.

L-Itinerarju ta' l-isqof Arculfo («Adamnani De Locis Sanctis») – ca. 670 AD.

San Franġisk ukoll iddeċieda li jmur pellegrinaġġ lejn l-Art Imqaddsa fl-1219. Sant'Injazju ta' Loyola ġie fl-Art Imqaddsa fl-1523. Aktar tard Injazju rrakkonta lil ħabibu u sieħbu Pierre Favre li "inħakem minn nar ta' mħabba meta ra jiġġeddu quddiem għajnejh il-misteri tal-ħajja ta' Kristu u l-Passjoni tiegħu, u bħala riżultat, hu xtaq li jibqa' hemmhekk għal ħajtu kollha".

Pierre Maraval, espert fuq l-itinerarji tal-pellegrini,

iddedika bosta paġni tal-ktieb tiegħu «Lieux saints et pèlerinages d'Orient» għall-użu li l-pellegrini kienu jagħmlu mill-Iskrittura mqaddsa waqt il-pellegrinaġġi tagħhom. Inġibu ftit mill-konklużjonijiet tiegħu. Waqt il-pellegrinaġġi tal-qedem kienu jimmeditaw mhux biss it-Testment il-Ġdid, imma wkoll bosta paġni tat-Testment il-Qadim. Hekk il-pellegrini kienu jieqfu biex jimmeditaw quddiem il-qabar ta' Adam (taħt il-Kalvarju), il-post tas-sagrifiċċju ta' Iżakk (fuq l-għolja ta' Morija), Betel, fejn Ġakobb ra s-sellum wieqaf bejn is-sema u l-art, l-Għolja tan-Nebo, il-qabar ta' Ġob, Mambre, il-bir ta' Ġakobb fis-Samarija, Ġeriko, u s-Sinaj. Dawn il-postijiet kienu kollha parti mill-pellegrinaġġ. B'hekk it-TĠ u t-TQ jifformaw l-istess rivelazzjoni ta' Alla. Nistgħu ngħidu li l-Bibbja kienet il-ktieb ta' gwida tal-pellegrini tal-qedem. Il-pellegrin ta' Bordeaux jikkwota l-postijiet bibliċi kollha li minnhom għadda: Sarepta fejn il-profeta Elija mar għand l-armla; l-Għolja tal-Karmelu, fejn Elija offra s-sagrifiċċju tal-ħruq; Ċesarija bil-battisteru («balneum») taċ-ċenturjun Kornelju; il-Muntanja Garizim u l-bir ta' Ġakobb, fejn hu fakkar ukoll il-vjolenza li sofriet Dina, bint Ġakobb. Maġenb il-bir ta' Ġakobb hu ra s-siġar li kien ħawwel Ġakobb; f'Betel hu ra s-siġra tal-lewż li taħtha Ġakobb kellu l-viżjoni tiegħu; f'Ġerusalemm hu ra l-kamra li fiha Salamun kiteb il-Ktieb ta' l-Għerf, u s-siġra tal-palm li minnha n-nies ta' Ġerusalemm qatgħu l-friegħi għad-daħla trionfali ta' Ġesù f'Ġerusalemm nhar Ħadd il-Palm.

Il-Bibbja kienet ukoll il-gwida tal-pellegrina Egeria. Hi kienet trid tiżgura ruħha mit-tradizzjonijiet bibliċi kollha bl-għajnuna tal-qassisin fl-Eġittu u ta' l-isqof ta' Haran. Hi rat il-blata li fuqha Mosè kisser it-twavel tat-Torah (tal-Liġi, jew Kmandamenti), il-ġebla li fuqha Aaron il-qassis kien qiegħed l-għoġol tad-deheb, u l-istatwa tal-mara ta' Lot fil-Baħar il-Mejjet. Dawn il-kurżitajiet kollha kienu jiġu bbażati fuq it-test Bibliku. L-għarfien tal-kuntest ġeografiku kien jgħin

lill-pellegrin biex jirrappreżenta l-ġrajjiet ta' l-Iskrittura. Hu ovvju li fl-iskavi arkeoloġiċi ta' żminijiet il-qedem, in-nies ma kinux daqshekk eżatti dwar l-istoriċità kif aħna llum fit-tiftix xjentifiku tagħna. Minkejja dan, il-kurżità tagħhom kienet imqanqla mill-imħabba li huma kellhom lejn l-Iskrittura.
L-Iskrittura kienet ukoll tiehu l-ħajja fil-liturġija u fiċ-ċelebrazzjoni tal-kelma ta' Alla. Id-distanza bejn l-imgħoddi u l-preżent kienet tiġi kkanċellata fiċ-ċelebrazzjoni liturġika. Il-Bibbja u s-sagramenti kienu ż-żewġ imwejjed li fihom il-pellegrin kien jiltaqa' mal-Mulej tiegħu, għaliex hu kien ġie l-Art Imqaddsa preċiżament għal laqgħa bħal din. L-Iskrittura kienet ukoll il-ktieb li kien jgħin lill-pellegrin biex iżomm quddiem għajnejh il-figura ta' Kristu, jiftakar fiha, sabiex b'hekk hu jikseb il-fejqan waqt ir-"raqda" spiritwali li hu kien jagħmel bil-lejl f'diversi postijiet u f'xi santwarji.

Teoloġija tal-Postijiet Qaddisa
Il-Pellegrini ma kinux jiġu biss biex jagħmlu verifika tal-postijiet bibliċi. Huma riedu li jkollhom ix-xhieda tal-ħajja ta' Ġesù, tal-mewt u l-qawmien tiegħu. Huma kien jiżviluppaw teoloġija tal-Postijiet Qaddisa. Dawn il-Postijiet kienu jiġbdu lejhom irġiel u nisa li kienu jridu jaraw u jivverifikaw il-kontenut ta' l-Iskrittura. Ewsebju ta' Ċesarija kiteb l-«Onomasticon» biex jippermetti li wieħed ikollu għarfien aħjar tal-postijiet li

jiġu kkwotati fl-Iskrittura u juri t-tifsira tagħhom lill-qarrejja ta' l-Iskrittura.
Egeria ġiet fil-Postijiet Qaddisa biex tara b'mod akkurat («pervidere») il-postijiet li jitkellmu dwarhom il-Kotba Mqaddsa («Itinerarium» 7,1). Ġilormu stieden lil Marcella biex tiġi u żżur il-Palestina: "Aħna naraw il-ward tal-Galilija («videbimus»). Aħna naraw Kana («cernetur»). Fuq l-Għolja tat-Tabor aħna nikkontemplaw lis-Salvatur («cernemus»). Aħna naraw iż-żewġ għoljiet tal-Ħermon («videbitur»)" (Epist. 46,13). Li wieħed jara b'għajnejh il-

permezz tat-talb. Il-liturġija ta' Ġerusalemm kienet tiġi ċċelebrata fuq l-istess post fejn seħħew il-ġrajjiet, u speċjalment il-liturġija tal-Ġimgħa mqaddsa. Il-pellegrinaġġi ta' Egeria u Ġilormu juru dan b'mod ċar. Din il-liturġija kienet tinkludi talb, qari mill-Iskrittura skond il-post li fih kienet tieqaf Egeria. Hi riedet tagħmel esperjenza tat-tifsira ta' l-Iskrittura. Ġilormu kiteb lil Marcella: "Kull darba li aħna nidħlu fil-qabar ta' Kristu, aħna naraw il-Mulej imkeffen fil-liżar, aħna naraw l-anġli bilqiegħda" (Epist. 46,5). Meta jitkellem mill-esperjenza ta' Paula, hu jikteb: "Fuq l-għolja tal-Golgota; għarkubbtejha quddiem is-salib, hi adurat lil Ġesù bħallikieku kien imsammar mas-salib" (Epist. 108.10).

postijiet bibliċi kien ifisser li jiġi katekizzat u jitgħallem il-Kotba Mqaddsa.
L-għarfien tal-Postijiet Qaddisa tal-Bibbja ma kinetx biss esperjenza xjentifika. Il-pellegrini kienu jridu aktar minn sempliċi dokumentazzjoni. Huma kienu jridu li jiġu mqaddsin minn dan il-kuntatt. Il-Postijiet Qaddisa huma tifkiriet, memorjali. Il-waqfa («statio») fil-Post Qaddis kellha l-istess funzjoni taċ-ċelebrazzjoni liturġika: hi kienet tattwalizza l-ġrajja mfakkra fl-Iskrittura

Qari tipoloġiku ta' l-Iskrittura
Xi mindaqqiet Ġilormu jagħmel eżeġeżi ta' l-Iskrittura waqt li jżur il-Postijiet Qaddisa. Meta jgħaddi mill-Għolja ta' Sijon, hu jiftakar fis-Salm 86,2: "Il-Mulej iħobb il-bibien ta' Sijon aktar mill-għamajjar kollha ta' Ġakobb". Meta jara r-rovini ta' Ġerusalemm hu jispjega li l-bibien ta' Ġerusalemm huma bħall-bibien tal-Knisja, hekk li l-Ġehenna (setgħat ta' l-infern) ma jifilħux għalihom. Ġilormu jispjega għaliex Paula ma ridetx tmur f'Kyriat Sepher, il-belt tal-ktieb: għaliex "l-ittra toqtol imma l-Ispirtu jagħti l-ħajja" (Epist. 108,11). Il-bliet tat-Testment il-Qadim kienu jħabbru r-realtà tat-Testment il-Ġdid: "It-tnax-il ġebla ta' Galgala jfissru l-pedamenti

tat-tnax l-appostli" (Ġilormu, Epist. 108,12). In-nixxiegħa ta' Elija f'Ġeriko li tikseb il-ħlewwa tagħha b'miraklu tal-profeta tfisser il-Liġi tal-Lhud, li qabel kienet morra, imma li saret ħelwa meta ġie l-veru Elija. Dan il-metodu kif kien jinqara t-Testment il-Qadim jissejjaħ "tipoloġiku" (qari u interpretazzjoni tas-simboli fl-Iskrittura).

Qari eżistenzjali ta' l-Iskrittura
Il-Postijiet Qaddisa kienu «martyria», jiġifieri xhieda ta' l-Iskrittura Mqaddsa. San Ċirillu, isqof ta' Ġerusalemm, jiżviluppa din l-idea: "Tgħallmu minn dak li taraw b'għajnejkom" (Cat. Mistagogiche 12,4). Ġesù ġie msallab. Dan il-post tal-Golgota hu xhieda ta' dan (Cat. 4,10; 10,19). Din ix-xhieda trid tikkonvinċikom.
Fl-aħħarnett il-kelma ta' Alla kellha titqiegħed fil-prattika wara li l-pellegrin kien jara, jmiss ir-relikwi u jagħmel esperjenza tal-Postijiet Qaddisa. L-Iskrittura Mqaddsa kienet terġa' toħloq mill-ġdid is-sensi u tagħti sensi spiritwali lill-Pellegrin li jersaq bil-fidi lejn il-Postijiet Qaddisa. Il-pellegrin seta' jadura lill-Mulej tiegħu, ukoll jekk kull ma jagħmel kien li jqim ir-relikwi («honoramus»). Ir-relikwi kienu reċipjenti ta' enerġija divina li minnha kienet titnissel is-salvazzjoni tagħna (Ġwann Damaxxenu, Contra Imag. Calumn. Oratio 3,34).
Issa niġu għall-konklużjoni kurjuża. Il-pellegrini tal-qedem kienu jġorru magħhom il-ktieb ta' l-Iskrittura? Nafu biss b'eżempju wieħed fil-letteratura. Pietro Iberio kien jivjaġġa bit-test ta' l-Evanġelju ta' San Ġwann li fih kien iħares b'għożża relikwa tas-salib imqaddes. Il-pellegrini l-oħrajn x'aktarx li kienu jgħożżu u jħarsu l-Bibbja fil-qalb tagħhom.

Frédéric Manns OFM
Studium Biblicum
Franciscanum - Ġerusalemm